

สำเนา

ที่ นร ๐๕๐๘/ว ๓๓๓๗

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการถวายความเคารพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินี พระบรมวงศานุวงศ์ และพระราชวงศ์ สำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือน

กราบเรียน/เรียน รอง-นรม., รัฐ-นร., กระทรวง, กรม, เลขา-คสช.

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ นร ๐๑๐๖/๑๔๒๔ ลงวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๑

ด้วยสำนักนายกรัฐมนตรี โดยสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีได้ขอให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการถวายความเคารพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินี พระบรมวงศานุวงศ์ และพระราชวงศ์ สำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือน ความละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วยนี้

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑ เห็นชอบตามที่สำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี) เสนอ

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดทราบ/จึงเรียนยืนยันมา/จึงเรียนยืนยันมาและขอได้โปรดแจ้งให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐในกำกับดูแลทราบและถือปฏิบัติต่อไป/จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ/จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ (อย่างยิ่ง)

ธีระพงษ์ วงศ์ศิวัชวิลาส

(นายธีระพงษ์ วงศ์ศิวัชวิลาส)

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

กองอาลักษณ์และเครื่องราชอิสริยาภรณ์

โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๕๐๐๐ ต่อ ๑๘๒๒ (สุภาวดี)

โทรสาร ๐ ๒๒๘๒ ๘๒๒๔

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ rsrd@soc.go.th

www.soc.go.th

หมายเหตุ อัยการสูงสุด : จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

รอง นรม. รัฐ-นร. : จึงเรียนยืนยันมา

กระทรวง : จึงเรียนยืนยันมาและขอได้โปรดแจ้งให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ ในกำกับดูแลทราบและถือปฏิบัติต่อไป

องค์กรอิสระ, คสช. : จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

กรม : จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและถือปฏิบัติต่อไป

ที่ นร ๐๑๐๖/ ๖๕๖๕

สำนักนายกรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๐๖ มิถุนายน ๒๕๖๑

เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการถวายความเคารพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินี พระบรมวงศานุวงศ์ และพระราชวงศ์ สำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือน

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. สำเนาหนังสือกระทรวงวัฒนธรรม ด่วนที่สุด ที่ วธ ๐๒๐๓.๕/๑๘๒๔ ลงวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๑
๒. สำเนาหนังสือสำนักพระราชวัง ที่ พว ๐๐๐๑/๑๕๒๘๔ ลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑
๓. หนังสือสำนักงานรองนายกรัฐมนตรี (นายวิชณุ เครื่องาม) ที่ นร ๐๔๐๓ (กร๔)/๕๖๐๓ ลงวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๖๑
๔. แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการถวายความเคารพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินี พระบรมวงศานุวงศ์ และพระราชวงศ์ สำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือน

๑. ข้อเท็จจริง

เนื่องจากปัจจุบันยังมิได้มีการกำหนดกฎเกณฑ์หรือระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการถวายความเคารพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินี พระบรมวงศานุวงศ์ และพระราชวงศ์สำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือนไว้ จึงสมควรกำหนดให้มีแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการถวายความเคารพในโอกาสต่าง ๆ ขึ้น

๒. เหตุผลความจำเป็นที่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี

พระราชบัญญัติระเบียบแบบข้าราชการฝ่ายพลเรือน พุทธศักราช ๒๔๗๘ มิได้กำหนดเรื่องเกี่ยวกับการถวายความเคารพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินี พระบรมวงศานุวงศ์และพระราชวงศ์สำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือนไว้ ทำให้ข้าราชการฝ่ายพลเรือนที่แต่งเครื่องแบบข้าราชการตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ยังไม่มีแนวทางปฏิบัติเป็นแบบอย่างเดียวกัน จึงสมควรกำหนดแนวทางเกี่ยวกับการถวายความเคารพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินี พระบรมวงศานุวงศ์ และพระราชวงศ์ สำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือนไว้ ประกอบกับพระราชบัญญัติดังกล่าวไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจในการออกกฎหมายลำดับรองไว้ ทำให้ไม่สามารถกำหนดเป็นกฎหมายลำดับรองที่อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติดังกล่าวได้ จึงเห็นสมควรเสนอคณะรัฐมนตรีกำหนดแนวทางเกี่ยวกับการถวายความเคารพให้ส่วนราชการถือเป็นแนวปฏิบัติต่อไป

๓. ความเร่งด่วนของเรื่อง

เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายหรือระเบียบเกี่ยวกับการถวายความเคารพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินี พระบรมวงศานุวงศ์ และพระราชวงศ์ สำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือนไว้ จึงมีความจำเป็นต้องกำหนดแนวทางให้ข้าราชการฝ่ายพลเรือนปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และเป็นแบบอย่างเดียวกันต่อไป

๔. สาระสำคัญ/ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย

สำนักนายกรัฐมนตรีได้กำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการถวายความเคารพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินี พระบรมวงศานุวงศ์ และพระราชวงศ์ สำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือน โดยกระทรวงวัฒนธรรมและสำนักพระราชวังได้เสนอความเห็นเพื่อประกอบการกำหนดแนวทางดังกล่าวแล้ว

ดั่งมีรายละเอียด...

ดังมีรายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๑ และ ๒ ตามลำดับ และรองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) พิจารณาแล้วเห็นชอบให้เลขาธิการคณะรัฐมนตรีนำกราบเรียนนายกรัฐมนตรีเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป ดังมีรายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๓ โดยแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการถวายความเคารพฯ มีสาระสำคัญ ดังนี้

๑. การถวายความเคารพสำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือนชาย

๑.๑ การถวายคำนับ ให้ยืนตรงขาชิด ปลายเท้าแยกพองาม มือทั้งสองแนบลำตัว ค้อมลำตัวพอประมาณ พร้อมก้มศีรษะลง แล้วตั้งศีรษะโดยเงยหน้าขึ้นช้า ๆ พร้อมทั้งลำตัวจนตั้งอยู่ในท่าตรง

๑.๒ การทำวันทยหัตถ์ ให้ใช้กรณีแต่งเครื่องแบบข้าราชการฝ่ายพลเรือนและสวมหมวก โดยให้ยืนตรงขาชิด ปลายเท้าแยกพองาม แล้วทำการวันทยหัตถ์ หากเป็นการแต่งเครื่องแบบข้าราชการฝ่ายพลเรือนแต่ไม่สวมหมวก ให้ใช้วิธีการถวายคำนับ ตามข้อ ๑.๑

๒. การถวายความเคารพสำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือนหญิง

๒.๑ การถอนสายบัว ให้ใช้แบบพระราชนิยมอย่างเดียว โดย

๒.๑.๑ ให้ยืนตรง หันหน้าไปทางที่ประทับ ใช้เท้าขวาเป็นหลัก ชักเท้าซ้ายไปทางด้านหลังของเท้าขวาที่ยืนอยู่

๒.๑.๒ ย่อตัวให้ต่ำลงช้า ๆ แต่อย่าให้ถึงพื้น ขณะที่ชักเท้าซ้าย ให้ยกมือทั้งสองข้างขึ้นวางประสานกันบนหน้าขาเหนือเข่า โดยใช้มือขวาทับมือซ้าย

๒.๑.๓ ค้อมตัวเล็กน้อย ทอดสายตาลง

๒.๑.๔ เสร็จแล้วยืนตรง มือแนบข้างลำตัว

๒.๒ การทำวันทยหัตถ์ ให้ใช้กรณีแต่งเครื่องแบบข้าราชการฝ่ายพลเรือนและสวมหมวก โดยให้ยืนตรงขาชิด ปลายเท้าแยกพองาม แล้วทำวันทยหัตถ์ หากเป็นการแต่งเครื่องแบบข้าราชการฝ่ายพลเรือนแต่ไม่สวมหมวก ให้ใช้วิธีการถอนสายบัว ตามข้อ ๒.๑

๓. การถวายความเคารพตามข้อ ๑ และข้อ ๒ ให้ใช้กับการถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ พระบรมสาทิสลักษณ์ และพระบรมรูป หรือการถวายราชสักการะพระบรมราชานุสรณ์ ด้วย ดังมีรายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๔

๕. ข้อเสนอของส่วนราชการ

ขอให้คณะรัฐมนตรีเห็นชอบแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการถวายความเคารพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินี พระบรมวงศานุวงศ์ และพระราชวงศ์ สำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือน

จึงเรียนมาเพื่อโปรดนำกราบเรียนนายกรัฐมนตรีเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นางพิชราภรณ์ อินทรีย์วงศ์)

ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

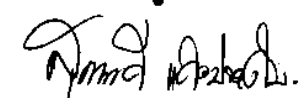
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

สำนักกฎหมายและระเบียบกลาง

โทร. ๐ ๒๒๘๓ ๔๕๖๓

โทรสาร ๐ ๒๒๘๓ ๔๕๘๗

ชำนาญกิจ

(นางสาวสุภาวดี แก้วประดับ)

ชวลักษณ์ชำนาญการ

สำเนา
เลขรับ ๗๗๑๙
วันที่ ๑๕ พ.ค. ๒๕๖๑
เวลา ๑๕.๓๐ น.

สำเนา

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
เลขรับ ๓๗๗๑๕
วันที่ ๑๕/๕/๖๑
เวลา ๑๓:๓๕

ด่วนที่สุด

ที่ วธ ๐๒๐๓.๕ / ๑๕๖๘

กระทรวงวัฒนธรรม
๑๐ ถนนเทียมร่วมมิตร
เขตห้วยขวาง กทม. ๑๐๓๑๐

๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๑

ศิริ
ทพ
๑๕ พ.ค. ๖๑

เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการถวายความเคารพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินี พระบรมวงศานุวงศ์และพระราชวงศ์ สำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือน

เรียน ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

อ้างถึง หนังสือสำนักนายกรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๑๐๖/๘๐๒ ลงวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๖๑

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนารายงานการประชุมฯ จำนวน ๑ ชุด

ตามหนังสือที่อ้างถึง สำนักนายกรัฐมนตรีขอให้กระทรวงวัฒนธรรมพิจารณาให้ความเห็นแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการถวายความเคารพ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินี พระบรมวงศานุวงศ์และราชวงศ์สำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือน ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

ในการนี้ กระทรวงวัฒนธรรม ได้พิจารณาแล้ว เห็นชอบในแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการถวายความเคารพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินี พระบรมวงศานุวงศ์และพระราชวงศ์สำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือน ตามที่สำนักนายกรัฐมนตรีเสนอ ทั้งนี้ หากคณะรัฐมนตรีมีมติให้ใช้แนวทางดังกล่าวเป็นแนวปฏิบัติ กระทรวงวัฒนธรรมจะดำเนินการปรับปรุงหนังสือมารยาทไทย ซึ่งจัดทำโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรมให้มีเนื้อหาและแนวปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการพลเรือนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแนวทางของสำนักนายกรัฐมนตรี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายคุณศุภพงษ์ ศิริ)
ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม
กองกลาง
โทร. ๐ ๒๒๐๙ ๓๕๘๖ - ๘
โทรสาร ๐ ๒๒๐๙ ๓๕๘๘

สำเนาถูกต้อง
นายสรศักดิ์ ระดาเขตร์
นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๖ มิ.พ. ๖๑

สำนักกฎหมายและระเบียบราชการ
เลขรับ... ค ๒๗๗
วันที่... ๓๑ ส.ย. ๒๕๖๑
เวลา... ๑๕.๐๐

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
เลขรับ... ค ๒๗๗
วันที่... ๑ มิ.ย. ๖๑
เวลา... ๑๕.๐๐

ที่ พว ๐๐๐๑/ ๑๕๒๘๘

สำนักพระราชวัง
พระบรมมหาราชวัง กทม. ๑๐๒๐๐

๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑

เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการถวายความเคารพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินี พระบรมวงศานุวงศ์ และพระราชวงศ์ สำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือน

เรียน ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

อ้างถึง หนังสือสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ นร ๐๑๐๖/๘๐๓ ลงวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๖๑

ตามหนังสือที่อ้างถึง ขอให้พิจารณาให้ความเห็นแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการถวายความเคารพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินี พระบรมวงศานุวงศ์ และพระราชวงศ์ สำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือน ดังมีรายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๒ ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

สำนักพระราชวังได้พิจารณาแล้ว เห็นชอบตามแนวทางดังกล่าวในข้อ ๑ และ ๓ สำหรับข้อ ๒ เห็นสมควรให้ใช้แบบพระราชนิยมอย่างเดียว เพื่อให้ผู้ปฏิบัติไม่เกิดความสับสน โดยมีขั้นตอนการถวายความเคารพของข้าราชการฝ่ายพลเรือนหญิง ดังนี้

๑. ให้ยืนตรง หันหน้าไปทางที่ประทับ ใช้เท้าขวาเป็นหลัก ชักเท้าซ้ายไปทางด้านหลังของเท้าขวาที่ยืนอยู่
๒. ย่อตัวให้ต่ำลงช้าๆ แต่อย่าให้ถึงพื้น ขณะที่ชักเท้าซ้าย ให้อ้อมมือทั้งสองขึ้นวางประสานกันบนหน้าขาเหนือเข่า โดยใช้มือขวาทับมือซ้าย
๓. ค้อมตัวลงเล็กน้อย ทอดสายตาลง
๔. เสร็จแล้วยืนตรง มือวางแนบข้างลำตัว

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

พันโท

(สมชาย กาญจนมณี)

รองเลขาธิการพระราชวังฝ่ายบริหารนโยบายและปฏิบัติการ ปฏิบัติราชการแทน
เลขาธิการพระราชวัง

กรมบังคับการสำนักพระราชวัง

กองกลาง

โทร. ๐ ๒๒๒๔ ๓๒๗๓

โทรสาร ๐ ๒๒๒๖ ๔๙๔๙

ท่านเอกอัครราชทูต

นายสรศักดิ์ ระคาเขตรวิ
นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๕ มิ.ย. ๖๑

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ...สำนักงวนรองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) โทร. ๐.๒๒๘๘.๔๑๕๗.....

ที่.....นร.๐๔๐๓(กร.๔)/๕๖๐๓.....วันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.....

เรื่อง...การถวายความเคารพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินี พระบรมวงศานุวงศ์.....

และพระราชวงศ์ สำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือน

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

ด้วยสำนักนายกรัฐมนตรีได้เสนอแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการถวายความเคารพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินี พระบรมวงศานุวงศ์ และพระราชวงศ์ สำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือนมาเพื่อคณะรัฐมนตรีพิจารณา ซึ่งได้พิจารณาแล้วเห็นชอบด้วย จึงเห็นควรให้นำเรื่องดังกล่าวเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดนำกราบเรียนนายกรัฐมนตรีเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป

(นายวิษณุ เครืองาม)
รองนายกรัฐมนตรี

สำเนา

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ...สำนักงานนายกรัฐมนตรี...สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี...โทร. ๐-๒๒๘๓-๔๕๘๓

ที่...นร. ๐๑๐๖/๑๗๖๑...วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑

เรื่อง...การถวายความเคารพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินี พระบรมวงศานุวงศ์

และพระราชวงศ์ สำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือน

เรียน รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม)

๑. เรื่องเดิม

๑.๑ สำนักนายกรัฐมนตรีขอความเห็นชอบรองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) ในการกำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการถวายความเคารพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินี พระบรมวงศานุวงศ์ และพระราชวงศ์ สำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือน เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา โดยมีสาระสำคัญดังนี้

๑.๑.๑ การถวายความเคารพสำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือนชาย

๑.๑.๑.๑ การถวายคำนับ ให้ยืนตรงขาชิด ปลายเท้าแยกพองาม มือทั้งสองแนบลำตัวค้อมลำตัวพอประมาณ พร้อมก้มศีรษะลง แล้วตั้งศีรษะโดยเงยหน้าขึ้นช้า ๆ พร้อมตั้งลำตัวจนตั้งอยู่ในท่าตรง

๑.๑.๑.๒ การทำวันทยหัตถ์ ให้ใช้กรณีแต่งเครื่องแบบข้าราชการฝ่ายพลเรือนและสวมหมวก โดยให้ยืนตรงขาชิด ปลายเท้าแยกพองาม แล้วทำการวันทยหัตถ์ หากเป็นการแต่งเครื่องแบบข้าราชการฝ่ายพลเรือนแต่ไม่สวมหมวก ให้ใช้วิธีการถวายคำนับ ตามข้อ ๑.๑.๑.๑

๑.๑.๒ การถวายความเคารพสำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือนหญิง

๑.๑.๒.๑ การถอนสายบัว (แบบพระราชานิยม)

๑) ให้ยืนตรงหันหน้าไปทางที่ประทับ ชักเท้าข้างใดข้างหนึ่ง (ตามถนัด) ไปทางด้านหลังของเท้าที่ยืนอยู่

๒) ย่อตัวให้ต่ำลงช้า ๆ แต่อย่าให้ถึงพื้น ขณะที่ชักเท้าให้ยกมือทั้งสองข้างขึ้นวางประสานกันบนหน้าขาเหนือเข่า

๓) ค้อมตัวเล็กน้อย ทอดสายตาลง

๔) เสร็จแล้วยืนตรง

๑.๑.๒.๒ การทำวันทยหัตถ์ ให้ใช้กรณีแต่งเครื่องแบบข้าราชการฝ่ายพลเรือนและสวมหมวก โดยให้ยืนตรงขาชิด ปลายเท้าแยกพองาม แล้วทำวันทยหัตถ์ หากเป็นการแต่งเครื่องแบบข้าราชการฝ่ายพลเรือนแต่ไม่สวมหมวก ให้ใช้วิธีการถอนสายบัว ตามข้อ ๑.๑.๒.๑

๑.๑.๓ การถวายความเคารพตามข้อ ๑.๑.๑ และข้อ ๑.๑.๒ ให้ใช้กับการถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ พระบรมสาทิสลักษณ์ และพระบรมรูป หรือการถวายราชสักการะพระบรมราชานุสรณ์ ด้วย

๑.๒ รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) พิจารณาแล้ว เห็นชอบตามที่สำนักนายกรัฐมนตรีเสนอ และมีความเห็นว่า “ควรขอความเห็นชอบกระทรวงวัฒนธรรม และสำนักพระราชวังก่อนเข้าคณะรัฐมนตรี” (เอกสาร ๑)

๒. ข้อเท็จจริง

สำนักนายกรัฐมนตรีได้มีหนังสือขอความเห็นชอบจากกระทรวงวัฒนธรรม และสำนักพระราชวังแล้ว ปรากฏว่า

๒.๑ กระทรวง...

รอง นรม. (ส.) ๕๐๔๔
วันที่ ๗/๖/๖๑ เวลา ๑๔.๕๙
cbw

๒.๑ กระทรวงวัฒนธรรมแจ้งว่า เห็นชอบในแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการถวายเป็นพระราชกุศลตามที่สำนักนายกรัฐมนตรีเสนอ ทั้งนี้ หากคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้ใช้แนวทางดังกล่าวเป็นแนวทางปฏิบัติ กระทรวงวัฒนธรรมจะดำเนินการปรับปรุงหนังสือมารยาทไทย ซึ่งจัดทำโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรมให้มีเนื้อหาและแนวทางปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการพลเรือนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแนวทางของสำนักนายกรัฐมนตรี (เอกสาร ๒)

๒.๒ สำนักพระราชวังแจ้งว่า เห็นชอบในแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการถวายเป็นพระราชกุศลตามข้อ ๑.๑.๑ และข้อ ๑.๑.๓ สำหรับข้อ ๑.๑.๒ เห็นสมควรให้ใช้แบบพระราชนิยมอย่างเดียว เพื่อให้ผู้ปฏิบัติไม่เกิดความสับสน โดยมีขั้นตอนการถวายเป็นพระราชกุศลของข้าราชการฝ่ายพลเรือนหญิง ดังนี้ (เอกสาร ๓)

๒.๒.๑ ให้ยืนตรง หันหน้าไปทางที่ประทับ ใช้เท้าขวาเป็นหลัก ชักเท้าซ้ายไปทางด้านหลังของเท้าขวาที่ยืนอยู่

๒.๒.๒ ย่อตัวให้ต่ำลงช้า ๆ แต่อย่าให้ถึงพื้น ขณะที่ชักเท้าซ้าย ให้ยกมือทั้งสองข้างขึ้นวางประสานกันบนหน้าขาเหนือเข่า โดยใช้มือขวาทับมือซ้าย

๒.๒.๓ ค้อมตัวเล็กน้อย ทอดสายตาลง

๒.๒.๔ เสร็จแล้วยืนตรง มือวางแนบข้างลำตัว

๓. ข้อพิจารณา

สำนักนายกรัฐมนตรีพิจารณาแล้วเห็นว่า ตามที่สำนักพระราชวังเสนอความเห็นดังกล่าว เป็นการกำหนดให้การถวายเป็นพระราชกุศลของข้าราชการฝ่ายพลเรือนหญิงใช้แบบพระราชนิยมอย่างเดียว คือ การถอนสายบัว โดยปรับปรุงถ้อยคำเล็กน้อย และไม่มีการถวายเป็นพระราชกุศลของข้าราชการฝ่ายพลเรือนหญิงโดยการทำวันทยหัตถ์ ซึ่งสำนักนายกรัฐมนตรีเห็นชอบด้วยกับความเห็นของสำนักพระราชวัง จึงได้ปรับปรุงแก้ไขแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการถวายเป็นพระราชกุศล ในส่วนของขั้นตอนการถวายเป็นพระราชกุศลของข้าราชการฝ่ายพลเรือนหญิง ตามความเห็นของสำนักพระราชวังดังกล่าวแล้ว (เอกสาร ๔)

๔. ข้อเสนอ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หากเห็นชอบ ขอให้โปรดลงนามในหนังสือถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ตามที่แนบมาพร้อมนี้

(นางพิชราภรณ์ อินทรีย์วงศ์)

ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

ลงนามแล้ว

(นายวิชฌุ เครื่องงาม)

รองนายกรัฐมนตรี
๒๒ ส.ค. ๒๕๖๑

สำเนาถูกต้อง

นางสาว สุธาสินี
นายสรศักดิ์ รัตนาบุตร
ปลัดกรรณการ
๑๖ ส.ค. ๖๑

กำหนด

ตารางเปรียบเทียบ

แนวทางที่ นร. เสนอ	ความเห็นของ วธ.	ความเห็นของสำนักพระราชวัง
<p>๑. การถวายความเคารพสำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือนชาย</p> <p>๑.๑ การถวายคำนับ ให้ยืนตรงขาชิด ปลายเท้าแยกพองาม มือทั้งสองแนบลำตัว ค้อมลำตัวพอประมาณ พร้อมก้มศีรษะลง แล้วตั้งศีรษะโดยเงยหน้าขึ้นช้า ๆ พร้อมตั้งลำตัวจนตั้งอยู่ในท่าตรง</p> <p>๑.๒ การทำวันทยหัตถ์ ให้ใช้กรณีแต่งเครื่องแบบข้าราชการฝ่ายพลเรือนและสวมหมวก โดยให้ยืนตรงขาชิด ปลายเท้าแยกพองาม แล้วทำการวันทยหัตถ์ หากเป็นการแต่งเครื่องแบบข้าราชการฝ่ายพลเรือนแต่ไม่สวมหมวก ให้ใช้วิธีการถวายคำนับ ตามข้อ ๑.๑</p>	เห็นชอบ	เห็นชอบ
<p>๒. การถวายความเคารพสำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือนหญิง</p> <p>๒.๑ การถอนสายบัว (แบบพระราชนิยม)</p> <p>๒.๑.๑ ให้ยืนตรงหันหน้าไปทางที่ประทับ ชักเท้าข้างใดข้างหนึ่ง (ตามถนัด) ไปทางด้านหลังของเท้าที่ยืนอยู่</p> <p>๒.๑.๒ ย่อตัวให้ต่ำลงช้า ๆ แต่อย่าให้ถึงพื้น ขณะที่ชักเท้าให้ยกมือทั้งสองข้างขึ้นวางประสานกันบนหน้าขาเหนือเข่า</p> <p>๒.๑.๓ ค้อมตัวเล็กน้อย ทอดสายตาลง</p> <p>๒.๑.๔ เสร็จแล้วยืนตรง</p> <p>๒.๒ การทำวันทยหัตถ์ ให้ใช้กรณีแต่งเครื่องแบบข้าราชการฝ่ายพลเรือนและสวมหมวก โดยให้ยืนตรงขาชิด ปลายเท้าแยกพองาม แล้วทำวันทยหัตถ์ หากเป็นการแต่งเครื่องแบบข้าราชการฝ่ายพลเรือน แต่ไม่สวมหมวก ให้ใช้วิธีการถอนสายบัว ตามข้อ ๒.๑</p>	เห็นชอบ	เห็นสมควรให้ใช้แบบพระราชนิยมอย่างเดียว ดังนี้
<p>๓. การถวายความเคารพตามข้อ ๑ และข้อ ๒ ให้ใช้กับการถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ พระบรมสาทิสลักษณ์ และพระบรมรูป หรือการถวายราชสักการะพระบรมราชานุสรณ์ด้วย</p>	เห็นชอบ	๒. การถวายความเคารพสำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือนหญิง ให้ใช้แบบพระราชนิยมอย่างเดียว โดย <p>๒.๑ ให้ยืนตรง หันหน้าไปทางที่ประทับ ใช้เท้าขวาเป็นหลัก ชักเท้าซ้ายไปทางด้านหลังของเท้าขวาที่ยืนอยู่</p> <p>๒.๒ ย่อตัวให้ต่ำลงช้า ๆ แต่อย่าให้ถึงพื้น ขณะที่ชักเท้าซ้าย ให้ยกมือทั้งสองข้างขึ้นวางประสานกันบนหน้าขาเหนือเข่า โดยใช้มือขวาทับมือซ้าย</p> <p>๒.๓ ค้อมตัวเล็กน้อย ทอดสายตาลง</p> <p>๒.๔ เสร็จแล้วยืนตรง มีอวางแนบลำตัว</p>

กำหนดถูกต้อง

รศ.ดร. อรุณพร
นายสรศักดิ์ ระดาเขตร

๑๕ ธ.ค. ๒๕๖๒
นิติกรชำนาญการพิเศษ

แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการถวายความเคารพ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินี พระบรมวงศานุวงศ์ และพระราชวงศ์
สำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือน

เนื่องจากปัจจุบันยังมิได้มีการกำหนดกฎเกณฑ์หรือระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการถวายความเคารพ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินี พระบรมวงศานุวงศ์ และพระราชวงศ์ สำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือนไว้ จึงสมควรกำหนดให้มีแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการถวายความเคารพในโอกาสต่าง ๆ ขึ้น

๑. การถวายความเคารพสำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือนชาย

๑.๑ การถวายคำนับ ให้ยืนตรงขาชิด ปลายเท้าแยกพองาม มือทั้งสองแนบลำตัว ค้อมลำตัวพอประมาณ พร้อมก้มศีรษะลง แล้วตั้งศีรษะโดยเงยหน้าขึ้นช้า ๆ พร้อมตั้งลำตัวจนตั้งอยู่ในท่าตรง

๑.๒ การทำวันทยหัตถ์ ให้ใช้กรณีแต่งเครื่องแบบข้าราชการฝ่ายพลเรือนและสวมหมวก โดยให้ยืนตรงขาชิด ปลายเท้าแยกพองาม แล้วทำการวันทยหัตถ์ หากเป็นการแต่งเครื่องแบบข้าราชการฝ่ายพลเรือนแต่ไม่สวมหมวก ให้ใช้วิธีการถวายคำนับ ตามข้อ ๑.๑

๒. การถวายความเคารพสำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือนหญิง

๒.๑ การถอนสายบัว ให้ใช้แบบพระราชนิยมอย่างเดียว โดย

๒.๑.๑ ให้ยืนตรง หันหน้าไปทางที่ประทับ ใช้เท้าขวาเป็นหลัก ชักเท้าซ้ายไปทางด้านหลังของเท้าขวาที่ยืนอยู่

๒.๑.๒ ย่อตัวให้ต่ำลงช้า ๆ แต่อย่าให้ถึงพื้น ขณะที่ชักเท้าซ้าย ใหยกมือทั้งสองข้างขึ้นวางประสานกันบนหน้าขาเหนือเข่า โดยใช้มือขวาทับมือซ้าย

๒.๑.๓ ค้อมตัวเล็กน้อย ทอดสายตาลง

๒.๑.๔ เสร็จแล้วยืนตรง มือแนบข้างลำตัว

๒.๒ การทำวันทยหัตถ์ ให้ใช้กรณีแต่งเครื่องแบบข้าราชการฝ่ายพลเรือนและสวมหมวก โดยให้ยืนตรงขาชิด ปลายเท้าแยกพองาม แล้วทำวันทยหัตถ์ หากเป็นการแต่งเครื่องแบบข้าราชการฝ่ายพลเรือนแต่ไม่สวมหมวก ให้ใช้วิธีการถอนสายบัว ตามข้อ ๒.๑

๓. การถวายความเคารพตามข้อ ๑ และข้อ ๒ ให้ใช้กับการถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ พระบรมสาทิสลักษณ์ และพระบรมรูป หรือการถวายราชสักการะพระบรมราชานุสรณ์ ด้วย
